

Klíč k autorství i stárnutí. Vědci z AV ČR získali ceny Grantové agentury ČR

30.9.2022 - Zuzana Dupalová | Akademie věd České republiky

Ceremoniál se odehrával v budově Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy na Malostranském náměstí.

Zahájila jej ministryně pro vědu, výzkum a inovace Helena Langšádlová, která zmínila závažné probíhající krize. „Pro jejich řešení potřebujeme spolupráci s vědci. Musíme se proto zaměřit na ještě větší provázanost základního výzkumu s aplikovaným,“ vyzdvihla zásadní význam transferu ve vědě.

Předávání zahájila ministryně pro vědu, výzkum a inovace Helena Langšádlová.

„Díky podpoře Grantové agentury České republiky mohou kolegové na našich ústavech pracovat, protože bez této podpory by dlouhodobě – minimálně v experimentálních oborech – svou práci dělat nemohli,“ zhodnotila význam GA ČR pro vědu v proslovu předsedkyně Akademie věd ČR Eva Zažímalová. Zároveň zdůraznila dobré vztahy Grantové agentury ČR a Akademie věd a ocenila korektní způsob výběru řešitelů.

Letošní ročník předávání cen byl pro loni jmenovaného předsedu Grantové agentury České republiky Petra Baldriana premiérou. Cenami odměnil vědce v pěti tradičních kategoriích.

Zaostřeno na videa

Filip Šroubek z Ústavu teorie informace a automatizace AV ČR získal cenu v kategorii technických věd za projekt *Řešení inverzních problémů vznikajících při analýze rychle se pohybujících objektů*. Vyvinul se svým týmem metodu, která dokáže zlepšit kvalitu videozáznamu. I z nekvalitního videa lze totiž vyvodit velké množství informací, díky kterým je možné rekonstruovat některé vlastnosti pozorovaného objektu. Možnost dodatečného zaostřování je využitelná například v obraně či zdravotnictví.

Odtajněná spolupráce bílkovin

V oblasti lékařské a biologické vědy si cenu odnesl Václav Veverka z Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR s projektem *Evoluční a funkční vztah mezi LEDGF/p75 a Pdp3*. Tým Václava Veverky se zabýval proteinovými úseky, které identifikoval při studiu leukémie a viru HIV, a jejich schopností ovlivňovat RNA řetězce. Vědci přitom odhalili dosud neznámou roli nestrukturovaných oblastí bílkovin v zajišťování spolupráce buněčných partnerů. Výsledky jejich bádání mohou přispět k výzkumu rakoviny nebo neurodegenerativních či virových nemocí.

Není Fletcher jako Shakespeare

V kategorii společenských a humanitních věd uspěl Petr Plecháč z Ústavu pro českou literaturu AV ČR. Ten se v projektu *Stylometrická analýza básnických textů* soustředil na určování autorství textů pomocí strojového učení. Spolu s kolegy se v projektu nově zaměřil na formální rysy verše, jako jsou rytmus a rým, čímž zvýšil spolehlivost dosažených výsledků. Podařilo se mu například určit, jaké části hry *Jindřich VIII.* napsal Shakespeareův spoluautor John Fletcher.

Jak stárnou ryby

S projektem *Zdroje vnitropopulační heterogenity ve stárnutí* získal cenu Martin Reichard z Ústavu biologie obratlovců AV ČR v oblasti zemědělské a biologicko-enviromentální vědy. Jeho tým v projektu zkoumal důvody rozdílné rychlosti stárnutí u samců a samic ryb halančíka tyrkysového. Díky tomu popsal, jak se u nich prostředí, průběh vývoje a rychlost růstu podepisují na procesu stárnutí. Výsledky mají potenciál odpovědět i na některé otázky při řešení problémů stárnoucí lidské populace.

Kontaminovaná půda

V oblasti věd o neživé přírodě bodovala s juniorským projektem *Hodnocení kontaminace půdy s využitím hyperspektrálních satelitních dat* Asa Gholizadeh z Fakulty agrobiologie České zemědělské univerzity v Praze. Projekt vyvinul metodu identifikace kontaminované půdy pomocí dostupných družicových dat. Ředitelka věnovala ocenění ženám, které v této době bojují o svá práva v Íránu.

Grantová agentura České republiky financuje vědecké projekty základního výzkumu. Cena předsedy GA ČR od roku 2003 pravidelně odměňuje řešitele, kteří dosáhli mimořádných výsledků v projektech v předchozím roce. Z patnácti nominovaných je vybíráno pět laureátů. Součástí ceny je finanční odměna sto tisíc korun.

Skutečnost, že čtyři z pěti oceněných řešitelů pracují v Akademii věd, naznačuje, že i přes omezení způsobená pandemií covidu-19 se výzkum v této instituci drží na velmi vysoké úrovni. Zásadní pro práci vědců však jsou – jak připomněli všichni laureáti během poděkování – spolupráce, dobrý tým a kvalitní zázemí.

<https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Klic-k-autorstvi-i-starnuti.-Vedci-z-AV-CR-ziskali-ceny-Grantove-agentury-CR>